

ПРОГРАМА КОЛЕКТИВУ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ

Вищий рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма роботи колективу естрадної пісні є надзвичайно актуальною, оскільки сучасна естрадна пісня стала найпопулярнішим музичним жанром. Під час занять у колективі діти отримують необхідні знання у галузі світової та української культури, акторські навички та навички вільного спілкування з аудиторією, уміння досконало володіти голосовим апаратом.

Метою програми є формування компетентностей особистості засобами естрадної пісні.

Основні завдання полягають у формуванні таких *компетентностей*:

1. *Пізнавальної*, що забезпечує ознайомлення з кращими зразками світової музичної культури; оволодіння музично-теоретичними знаннями.

2. *Практичної*, що сприяє формуванню навичок естрадного вокалу.

3. *Творчої*, що забезпечує підвищення майстерності використання основних якостей співочого голосу; формування музично-естетичного смаку та розширення загального світогляду, виховання гармонійно розвиненої особистості; пошуку нових підходів до колективної імпровізації.

4. *Соціальної*, що сприяє вихованню громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; формуванню навиків професійної взаємодії в колективі, прагненню до створення комфортного, доброзичливого клімату.

До колективу входять вихованці віком від 12 до 18 років. Приймаються усі бажаючі. При зарахуванні до студії у них перевіряються музичний слух, голос, відчуття ритму, музична пам'ять, грудний і головний регістри.

Специфіка роботи студії передбачає теоретичне ознайомлення вихованців з основними музичними, літературними та вокальними знаннями, практичну роботу зі створення художнього образу, основ сценічного руху та ритміки. При викладанні теоретичного матеріалу використовуються такі методи роботи як розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація тощо.

Програма при 9-годинному навантаженні на тиждень орієнтовно розрахована на навчання протягом 2 років із наступним розподілом занять на групові та індивідуальні відповідно: 1-й рік навчання — 5 год на тиждень; 2-й рік навчання — 4 год на тиждень — групові; 5 — індивідуальні. Розподіл навчального часу проводиться за результативністю засвоєння учнями поставлених навчальних і творчих завдань. Робота колективу здійснюється за принципами інтеграції загальної середньої та позашкільної освіти, здійснення міжпредметних зв'язків. Заняття в колективі суттєво доповнюють такий розділ шкільної програми, як музика, сольфеджіо, співи.

В учнів віком від 12 до 18 років відбуваються процеси мутації або постмутації, тому в цей період особливо важливою є робота з постановки їхнього голосу.

Завданням керівника є навчання правильному співу у всьому його комплексі: звукоутворення, ведення звуку, дихання, дикція. Під час роботи

над чистотою інтонування одночасно слід вчити легкості, дзвінкості та звукочастотному вібрато, натуральності звучання голосу. Слід розкривати творчу індивідуальність виконавця, прищеплювати культуру співу, оберігати дітей і підлітків від манірності й наслідування чи дублювання майстрів естради.

Вокальна робота повинна проводитися на доступному музичному матеріалі. При роботі над вокалом під музичний супровід необхідно урівноважувати звучність. При цьому спів без мікрофону або зовсім недопустимий, або допустимий при малій гучності фонограми, інакше можливе форсування голосу виконавця. Неправильне вокальне виховання, недотримання гігієни співочого голосу шкідливо впливає на стан голосового апарата та естетичний розвиток як виконавців, так і слухачів. Увесь процес постановки та зміцнення голосу, вирівнювання регістрів має бути надзвичайно обережним і поступовим і, бажано, проводитися під контролем лікаря-фоніатора. Керівник гуртка має бути добре обізнаним з анатомією і фізіологією дихального та голосового апарата людини.

Пісня — не тільки музично-вокальний твір, але й літературний. Тому вихованці мають знати будову пісні, як літературного твору, як сфери емоційного життя людини, уміти емоційно переводити зміст тексту пісні у відповідні форми виразності.

Оскільки естрадний жанр вимагає видовищності, особливе значення має робота над сценічним оформленням репертуару. При цьому використовується все для найповнішого розкриття художнього образу : пластика (танець або його елементи), світло, театралізована дія тощо. Сценічним оформленням номерів найкраще займатися після засвоєння музично-вокального матеріалу.

Слід домагатися свободи та невимушеності музично-рухових вправ. Окрім ритміки, необхідно проводити заняття з вивчення елементів сценічної дії у різних вправах, іграх, етюдах. Основне завдання — розвиток спостережливості, вольових якостей, уяви, творчої ініціативи, емоційної чутливості художньої вигадки. При підготовці концерту потрібно врахувати, що дія має бути динамічною, без обтяжливих пауз і великої кількості слів ведучих. Швидкі мелодії слід чергувати з повільними. Бажано об'єднувати весь концерт єдиною позитивною ідеєю, сценарієм або створювати концерт-виставу. У такому випадку є можливість говорити про створення театру пісні або театру естради. Важливе значення у сприйнятті виконавця глядачами має його зовнішній вигляд, а тому учні мають знати історію розвитку костюму, зокрема, сценічного, відмінність його від побутового та святкового. Слід ознайомити їх з декоративною косметикою, пояснити поняття «імідж співака».

Для успішної діяльності колективу дуже важливою є самостійна робота учнів, свідомо, наполеглива, копітка праця. Учні повинні знайомитися з вітчизняною та зарубіжною класичною музикою, історичним розвитком естради, джазом, масовою піснею, творчістю композиторів, поетів-піснярів і виконавців. Слід організовувати регулярні відвідування концертів з наступним обговоренням.

Вибір репертуару для колективів естрадної пісні — одне з головних завдань керівника, адже правильно підібраний репертуар сприятиме твор-

чому зростанню колективу, визначить його творче обличчя, дозволить вірно розв'язувати виховні завдання. Репертуар повинен бути художньо якісним, сучасним, відповідати віковим особливостям виконавців, загальнолюдським морально-естетичним цінностям. Музичні стилі, манери та стилі виконання пісень повинні відповідати сюжету творів, індивідуальності учнів, їхнім вокальним та акторським здібностям, бути сучасними та модними. Створюючи репертуар, слід керуватися наступними принципами: художньою цінністю, виховним значенням, доступністю музичного та літературного тексту, різноманітністю жанрової й музичної стилістики, мелодійністю, цікавістю, романтичністю, відповідністю віку виконавців, ритмічністю та рухливістю, логікою компоновки концертної програми або сольного виступу окремого виконавця.

Для естетичного виховання учнів, розширення їхнього світогляду велике значення мають зустрічі з композиторами, професійними музикантами та виконавцями, відвідування концертів, участь у різноманітних фестивалях і конкурсах.

У програмі передбачено індивідуальну роботу з вихованцями згідно Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11. 08. 2004, № 651.

Перевіркою знань, умінь і навичок учнів є публічні виступи спочатку для батьків і друзів, потім творчі звіти й концерти, участь у конкурсах і фестивалях, виступи по радіо та телебаченню.

Програма є орієнтовною.

Керівник колективу може вносити зміни й доповнення у її зміст, плануючи свою роботу з урахуванням стану матеріально-технічної бази закладу, інтересів вихованців тощо.

Розподіл годин за темами теж є орієнтовним. Керівник, враховуючи підготовку вихованців, може внести корективи до програми та визначити кількість годин, необхідних для засвоєння відповідної теми.

Вищий рівень, перший-другий рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	2	2	–
2.	Пісня-музичний твір	30	20	10
3.	Пісня-вокальний твір:	170	95	75
3.1.	мистецтво співу;	(38)	19	19
3.2.	співоче звукоутворення;	(50)	38	12
3.3.	оволодіння виконавськими навичками	(82)	38	44
4.	Пісня-літературний твір	58	40	18
5.	Сценічний образ	58	34	24

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
6.	Музично-освітні бесіди	12	6	6
7.	Експерсії, конкурси, змагання, свята	12	–	12
8.	Підсумкове заняття	2	–	2
Разом		344	197	147

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год)

Ознайомлення з темами занять, їхнім розкладом і формами проведення.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Естрада, як один із основних видів музичного виконавства.

2. Пісня — музичний твір (30 год)

Фізика звуку. Висота (частота коливань): голосовий діапазон, слуховий діапазон, ультразвук, інфразвук.

Сила (амплітуда коливань): нижній і верхній пороги чутливості, больовий поріг.

Динамічність.

Тривалість.

Тембр. Обертони. Музичний слух. Відчуття ритму. Музична пам'ять. Емоційність музики.

Механізм звукоутворення у природі. Звукоутворення у тварин і людини. Біологія звуку: діафрагма, легені, трахеї, бронхи, ребра, м'язи, гортань, голосові щілини.

Друга сигнальна система. Артикуляційний апарат (гортань, рот, губи, зуби, язик, щелепи, верхнє та нижнє піднебіння).

Уявлення про характер музичного твору.

Засоби музичної виразності, як чинники створення музичного образу: мелодія, гармонія, фактура, ритм, динаміка, темп, тембр.

Уявлення про тривалість, такт, музичні розміри (2/4, 3/4, 4/4). Різні види синкоп. Особливості танцювальних ритмів.

Мотив. Фраза. Цезура. Речення. Каденція.

Будова твору: вступ, викладення теми, розвиток, кульмінація, реприза, кода. Види кульмінацій та їхнє значення.

Основні музичні форми. Період. Куплетно-варіаційна форма. Варіаційність і варіантність. Форма блюзу.

Практична робота. Аналіз творів класики, сучасної камерної та естрадної музики з точки зору засобів музичної виразності, мелодійної лінії, форм, кульмінації та створення художнього образу в цілому.

3. Пісня — вокальний твір (170 год)

3.1. Мистецтво співу (38 год)

Ознайомлення учнів з основами вокального естрадного мистецтва, основними співочими навичками, гігієною та збереженням голосу.

Голосовий інструмент: бас, баритон, тенор, контральто, меццо-сопрано та сопрано.

Голосові реєстри.

Співочі установки. Положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час академічного та естрадного співу.

Бельканто.

Драматичне направлення, емоційність.

Мистецтво співу — мистецтво дихання. Співвідношення вдиху та видиху залежно від характеру музики, довжини музичної фрази. Атака звуку: тверда (жорстка), м'яка та придыхальна. Мобілізація всього артикуляційного апарата.

Практична робота:

- оволодіння навичками нижньореберного дихання;
- вправи на дихання на одному звуці з поступовим збільшенням його тривалості та інші вправи;
- оволодіння навичками твердої та м'якої атаки голосу.

3.2. Співоче звукоутворення (50 год)

Вивчення механізму співочого звукоутворення.

Опора та співочі відчуття.

Координація між силами підзв'язкового та надзв'язкового тиску. Роль гортані.

Вирівнювання реєстрів. Зміцнення середньої та нижньої частини діапазону голосу.

Вироблення співочого звукочастотного вібрато.

Спів окремих звуків, сталих ступенів, звукоряду тощо.

Знайомство з веденням звуку: *legato* та *non legato*.

Практична робота:

- роль артикуляційного апарата у вокалізації та округленні голосних.
- Вирівнювання голосних при співі вправ на «і – є – а – о – у» в поєднанні з різними приголосними, а також вирівнювання та округлення їх у конкретних вокальних творах;
- робота над розширенням динамічного діапазону;
- робота над розширенням звуковисотного діапазону;
- робота над якістю звуку.

3.3. Оволодіння виконавськими навичками (82 год)

Послідовність оволодіння виконавськими навичками:

- а) ознайомлення з вокальною партією (програвання або сольфеджування) та її спів за вербальним і музичним текстами;
- б) аналіз і корекція дихання, вступів, фразування; позначення моментів вступів і взяття дихання у нотному та літературному текстах;
- в) спів у русі;
- г) процес вживання в художній образ, координація дій. Слуховий контроль. Виховання свідомого ставлення до співу. Розвиток вокального слуху. Звуковий баланс між виконавцем вокальної партії та акомпанементом.

Практична робота:

- спів нефорсованим голосом на зручних позиціях;
- спів нефорсованим голосом на незручних позиціях;
- знайомство з елементами джазового співу. Виконання вправ і фрагментів творів із використанням різних вокальних прийомів.

4. Пісня — літературний твір (58 год)

Розвиток сюжету та його варіантність (полічленність) — зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка.

Мотив як елемент сюжету. Мотив — тема — художній образ. Емоційність образу. Сюжет і фабула.

Рима. Слов'янська рима та рима в мовах народів світу. Тавтологічна рима. Глибока рима. Багата та бідна рими. Складена рима. Відкриті та закриті рими. Чоловічі та жіночі рими.

Віршознавство: евфоніка — вчення про поєднання звуків; метрика (ритміка) — вчення про будову вірша; строфіка (рима у тексті) — вчення про поєднання віршів (строф).

Ритміка вірша. Акцентуація.

Зміст і форма. Тропи та фігури. Цезура.

Дикція та основні правила орфоепії: вимова приголосних і голосних, вимова приголосних у середині, на початку і в кінці слова, вірний наголос у словах, правила логіки мови. Характер співочої дикції залежно від характеру музики та змісту твору. Емоційність.

Співак — не дійова особа твору, а розповідач.

Практична робота:

- робота над скоромовками;
- робота з кульковим наповнювачем ротової порожнини;
- чітке читання тексту повільно з подальшим прискоренням до темпу скоромовок;
- спроби віршування.

5. Сценічний образ (58 год)

Особливості сценічної уяви. Сценічна дія як дія в певних умовах. Сценічна умовність як художня вигадка. Цілеспрямованість, доцільність, логіка та послідовність, достовірність, оригінальність — найважливіші ознаки сценічної дії.

Художній образ і його реалізація.

Зовнішній вигляд виконавця. Імідж. Скандал.

Історія розвитку костюма і, зокрема, сценічного. Відмінність сценічного костюма від побутового та святкового. Композиція й колорування костюма. Дизайн костюма.

Декоративна косметика.

Мода.

Технічні засоби. Мікрофони: вугільні, динамічні, конденсаторні. Радіомікрофони. Мікшерні пульти. Підсилювачі. Акустичні системи. Монітори. Обробка звуку та, зокрема, голосу. Світло й колір на сцені. Світло-ефекти. Лазер. Відеорозгортка. Аналогові та цифрові носії звукової інформації.

Практична робота:

- вправи на пластику рук, ніг. Постановка ходи та постави;
- вправи на вокально-рухову координацію. Підпорядкування руху характеру музики й тексту;
- імітація звуків тварин. Голосове та дійове обігрування казок про тварин;
- вправи на увагу. Вправи на необхідність здійснення дій у запропонованих обставинах (виправданість дії: «Чому я це роблю? Для чого я це роблю?»);
- етюди-імпровізації в запропонованих умовах (дія в умовах вигадки, дія з певними предметами);
- вправи на розвиток образних уявлень. Створення невеликих оповідань на задані теми та участь у них в якості головного героя й виконавця;
- робота з мікрофоном. Робота зі звукопідсилювальною апаратурою.
- участь у концертах, оглядах, конкурсах, фестивалях і зйомках телебачення.

6. Музично-освітні бесіди (12 год)

- Жанрова різноманітність музики.
- Музичний образ.
- Музична мова.
- Основні засоби музичної виразності (мелодія, гармонія, фактура, ритм, динаміка, темп, тембр).
- Музичні форми.
- Народнопісенні витоки професійної музики.
- Танцювальні традиції та ритми сучасної музики.
- Значення й посилення ролі ритму в сучасній музиці.
- Пошуки нового в музичному мистецтві ХХ ст.
- Проникнення класичної форми в естрадну та джазову музику і навпаки. Естрадні та джазові аранжування класичної музики.
- Виховання почуття міри й смаку.
- Виникнення року.
- Електроніка, штучні звуки в музиці.
- Злиття джазу та року.
- Серйозна й розважальна естрада.
- Під час музично-освітніх бесід можуть проводитися також слухання музики і перегляд відеоматеріалів.

7. Екскурсії, конкурси, змагання, свята (12 год)

- Участь вихованців у проведенні музичних конкурсів і фестивалів, музичних ігор і вікторин, екскурсій.
- Проведення зустрічей із учасниками інших творчих колективів.
- Проведення благодійних виступів для соціально-незахищених верств населення.
- Святкування Дня знань, Дня вчителя, Нового року, Різдвяних свят, Дня музики, Днів іменинника тощо.
- Відвідування театрів і перегляд естрадних концертних програм.
- Зустрічі з естрадними композиторами та виконавцями.

8. Підсумкове заняття (2 год)

Звітний концерт колективу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

- будову пісні як музично-вокального та літературного твору;
- основи вокального естрадного мистецтва;
- історію розвитку сценічного костюма, мати уявлення про декоративну косметику та імідж співака.

Учні повинні вміти:

- орієнтуватися у сфері сучасної музики;
- відрізнити високохудожні твори від низькопробних;
- володіти навичками естрадного, академічного та народного співу;
- емоційно переводити зміст тексту пісні у відповідні форми виразності;
- виконувати вправи та фрагменти творів із використанням різних вокальних прийомів;
- добре розуміти характер творів, які виконуються, передавати їхній зміст і емоційний настрій слухачам;
- поводити себе на сцені невимушено та впевнено;
- користуватися звукопідсилювальною апаратурою та мікрофонами.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ КОЛЕКТИВУ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ

Основне обладнання	Кількість, шт.
<i>Музичні інструменти та апаратура</i>	
Акустична система	2
Камертон	1
Магнітофон	1
Метроном	1
Мікрофон шнурковий	2
Міні-диски, SD-диски	По необхідності
Мікшерний пульт	1
Монітор	2
Навушники	4
Програвач	1
Підсилювач	1
Радіомікрофон	2
Синтезатор	1
Стійка для мікрофона	2
Фортепіано	1

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Брылин Б. А.* Вокально-инструментальные ансамбли школьников. — М.: Просвещение, 1990.
2. *Булучевский Ю., Фомин В.* Краткий музыкальный словарь для учащихся. — М.: Музыка, 1986.
3. *Зильберквит М.* Мир музыки. — М.: Детская литература, 1988.
4. *Злочевський П.* Оформлення театральних і концертних вистав у школах та позашкільних установах. — К.: 1993.
5. *Киреева Е. В.* История костюма. — М.: Просвещение, 1976.
6. *Кленов А.* Там, где музыка живет. — М.: Педагогика, 1985.
7. *Кон И. С.* Психология ранней юности. — М.: Просвещение, 1989.
8. *Конников А.* Мир эстрады. — М.: Искусство. 1980.
9. *Кравченко А.* Секреты бельканто. Книга для начинающих певцов. — Симферополь, 1993.
10. *Левашова Г.* Музыка и музыканты. — М.: Педагогика, 1969.
11. Литературный энциклопедический словарь / Под общей редакцией Кожевникова В. М., Николаева П. А. — М.: Советская энциклопедия, 1987.
12. *Михайловская Н.* Путь к русскому слову. — М.: Наука, 1986.
13. *Откупщиков Ю.* К истокам слова. — М.: Просвещение, 1986.
14. Поп-музыка, взгляды и мнения. — Л.: Советский композитор, 1977.
15. Популярная медицинская энциклопедия / Под общей редакцией Петровского Б. В. — М.: Советская энциклопедия, 1979.
16. Програма роботи вокально-інструментальних ансамблів. — К.: МОН України, 1991.
17. *Смолка Карл.* Правила хорошего тона. — М.: Прогресс, 1980.
18. *Скорыходов Г.* Звезды советской эстрады. — М.: Советский композитор, 1986.
19. *Фельзенштейн В.* О музыкальном театре / Перевод с немецкого. — М.: Радуга, 1984.
20. Формування музичного мислення школярів. Методичні рекомендації. Укладач Демчишин М. С. — К.: МОН України, Інститут системних досліджень освіти, 1994.
21. *Шацкая В.* Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. — М.: Педагогика, 1975.
22. Энциклопедический словарь юного зрителя. — М.: Педагогика, 1989.
23. Энциклопедический словарь юного литературоведа. — М.: Педагогика, 1988.